

VRTEC

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 9.

Ljubljana, dne 1. septembra 1915.

Leto 45.

NA PLANINICI VISOKI . . .

»Bili so kakor seno na polju in
trava na paši.« (Iz. 37, 27.)

Na planinici visoki
starček travico kosí;
dol v dolinici globoki
pa žvenket in grom vrší.

Na planinici še lani
travo sinko je kosil,
letos ga pa dol v globelih
grob samoten je pokríl.

Na planinici visoki
travica ostala je,
dol v dolinici globoki
pa že zdavnaj pala je.

Lani še je starček snival
o pokoju starih let,
toda letos je doživel
čase kot nikdar popred.

Na planinici visoki
starček travico kosí,
dol v dolinici globoki
pa nekdo utrujen spi.

Maksimov.

TEŽKO KLASJE SE PRIKLANJA . . .

Težko klasje se priklanja,
žetve pričakuje;
kot da k smrti mu pozvanja,
v dalji srpa klep se čuje.

Težko klasje se priklanja,
smrti pričakuje;
človek pa še vedno sanja,
ko mladost se mu osuje . . .

Maksimov.

NAD BREZDNOM.

Povest. — Spisal Jos. Vandot.

9.

Tisti večer je bil lep kakor sen nedolžnega otroka. Vse zvezde so prišle na jasno nebo in so se smehljale kakor sama rajska radost. Lepo so se izprehajale po širnem nebu in so sejale na črno zemljo božji mir. Pa tudi mesec se je prismejal izza visokih snežnikov, pa je razsvetlil zagorski svet s svojo blede lučjo. Na vasi so lajali psi zateglo in neprijetno. Vse drugo je bilo tiho.

Inja se je plazil tisti večer okrog domače hiše. Preko plota je skočil na dvorišče in se je po prstih bližal razsvetljenemu okencu. Stopil je na klado drv in je obsedel tam gori. Skozi nezagrnjeno okno je videl razločno v izbo. Okrog dolge klopi so klečali bratci in sestrice, a v njih sredi oče in mati. Molili so na glas večerno molitev. Vsi obrazi so bili žalostni in polni boli . . . Inja jih je gledal, in v očeh so ga pričele peči solze. Razločno je slišal vsako besedo, ki se je izgovorila v sobi.

Po molitvi je rekla mati: »Molimo še za našega nesrečnega Injo, ki so ga danes zaprli. Daj, ljubi Bog, da je nedolžen in brez krivde . . .«

In materi se je stresel glas in le siloma je zadrževala jok. Toda bratci in sestrice so zajokali na glas in so molili ihté za nesrečnega bratca, ki je zašel tako globoko.

Inja se je težko zadrževal. Po licu so mu tekale solze, in v srcu ga je skelelo, tako bridko skelelo! Poslušal je molitev, ki je prihajala iz izbe in je plavala naravnost proti drobnim zvezdam, in samprisebi si je mislil, da mu počí srce. Do večera se je skrival v goščavi. A ko se je znočilo, se je splazil do domače hiše. Sam ni vedel, kaj ga je gnalo tja. Bila je neka velika sila, ki se ji ni mogel ustavljati. In je prišel, pa poslušá svoje drage, ko molijo ravno za njega, za nepridiprava. Izvedeli so, da ga je tiral lovec Vojec naravnost do sodnika. Pa so mislili, da ga je sodnik zaprl. Bog ve, kaj je storil ta paglavec, da se mora še tako mlad potikati po ječah?

Inja je ihtel potihoma pod oknom. Bratci in sestrice so končali molitev. Samo mala, siromašna Mimica je sklenila še enkrat ročice, pa je dvignila svoj objokani obrazek. »Ljubi Bogek,« je molila prav razločno, »daj, da izpusté našega Injo. Saj ni hudoben, saj je dober, ljubi Bogek. Obljubil mi je, da mi kupi novo krilce in jopico . . . Ljubi Bogek, usliši me . . .«

Tako je molila mala, siromašna Mimica, in Inja jo je čul prav natančno. In tedaj se ni mogel več zdržati. Na glas je zajokal in je potrkal na okence. Košutnikoví so se ozrli in so stopili bliže pogledat, kdo da trka. A Inja se je zmuznil. Naravnost skozi kuhinjo je tekal v izbo in

je obstal kraj mize. Začuden so se ozrli vsi vanj. Bratci in sestrice so stopili okrog njega, pa so vpili od veselja, da zopet vidijo svojega najstarejšega brata.

»Oj Inja! Oj Inja!« so klicali bratci in sestrice in se ga kar nagledati niso mogli. On je pa stal molče sredi njih. Oči je povešal, in sram ga je bilo pred očetom in materjo.

Mati je odrinila otroke vstran in je stopila tik pred sina. Žalostno ga je pogledala, pa je rekla: »Otrok, kaj si nam napravil? Mesto, da bi delal veselje svojim staršem, pa nam napravljaš tako sramoto. Ali mar te ni gnal lovec Vojec pred sodnika? Kaj si storil? Nekaj hudega je moralo biti. Kajti brez vzroka sodnik ne zapira ljudi . . . Kar po pravici povej vse!«

Otroci so se plašno umaknili do peči. Od tam so zrli vsi žalostni na brata. Oče je hodil po izbi gor in dol, pa niti ni pogledal svojega najstarejšega. Inja je zakril obraz z rokami. Toda samo za trenutek. Sedel je na klop, pa je odgovoril materi: »Greh sem storil, mati! Zapeljal me je Lojz, ker mi je obljubil deset kron. Grdo sem storil . . . Pa sem se že tudi dosti kesal in sem pretrpel veliko zaraditega. Odpustite mi, mati! Vse vam povem, vse, kakor se je zgodilo.«

In Inja je povedal vse. Mati je sklejala z rokami in je zdihovala. Tudi oče se je ustavil. Sédel je za mizo, pa je poslušal sinovo pripovedovanje. Ko je končal Inja, je izpregovoril oče: »Grdo si storil, Inja. Bog te je že kaznoval, in zato te nočem kaznovati še jaz. Toda zapomni si, da ti bo gorje, če mi še enkrat storiš tako sramoto. Dobra šola naj bo ta nesreča za vse prihodnje življenje.«

Inja si je otrl z rokavom solzo. Pogledal je očeta hvaležno. Toda izpregovoriti ni mogel besedice. V srcu mu je vstajalo nekaj mehkega, prijetnega, in tisti trenutek je prisegel samprisebi, da ne bo delal staršem nikoli več žalosti. Saj je videl zdaj njihove žalostne obraze in je vedel dobro, da jim je srce polno gorja.

»Sicer je lepo od tebe, da si mislil, kako bi pomagal bratcem in sestricam,« je pridejala mati. »Toda na nepošten način se ne sme. Bolje je, da so tvoji bratci in sestrice raztrgani in bosí, kakor pa da bi nosili lepo obleko, kupljeno znabiti z nepoštenim denarjem. Zapomni si to, Inja! V nedeljo pojdeš k dvema svetima mašama, pa tudi k sveti izpovedi in k svetemu obhajilu. Prosi pa že zdaj Boga, naj ti odpusti greh, kakor smo ti odpustili mi.«

»Bom, kakor mi ukazete,« odgovori Inja in se razveseli v svojem srcu. Umeje zdaj veliko ljubezen, ki so jo gojili starši do njega. In sram ga je zdaj, da si ne upa dvigniti glave in pogledati staršem v obraz. Toda v tem ga spet obstopijo bratci in sestrice. Sočutno ga pogledavajo, a vendar molče.

Samo mala Mimica ga potegne za rokav. »Ti Inček,« reče. »Pa kdaj mi kupiš krilce in jopico? Čakala sem vso nedeljo, pa te ni bilo . . . Kdaj mi kupiš krilce in jopico, kdaj — kdaj?«

Inja se posmehne, pa poboža Mimico po rdečih ličkih. »Drugo nedeljo, Mimica, drugo nedeljo,« odgovori. »Takrat dobim prvo plačilo in zanj ti kupim krilce in jopico. Kar potrpi, Mimica, pa boš videla, da bo res.«

»Mhm,« je dejala Mimica in je zdihnila glasno. Kajti bila je zaspana in je držala le še trudoma oči odprte. Naslonila je glavico na kolena bratca Inje in je jela kar spati.

»Alo, otroci, spat!« rekó mati in dvignejo v naročje malo hčerko, da jo ponesó v stransko izbico k počitku. Za njo pa gredo otroci. Samo Inja še ostane z očetom v izbi. Molčita oba. Oče se je bil zamislil nekam in je kimal z glavo. Inji se je pa zdelo pozno. Zato je vstal, pa je pogledal na očeta.

»Oče,« je dejal z boječim glasom, »moram nazaj v Kot k drvarjem. Skrbelo bo Matijo, pa se bo jezil name . . . Odpustite mi, oče! Saj ne bom storil nikoli več kaj takega . . .«

»Le pojdi!« je odvrnil oče. »Saj te ne bo strah. Mesec sveti in noč je lepa kakor dan . . . Pojdi in s pridnostjo popravi vse, kar si zagrešil. Potem pa bomo spet, kakor smo bili prej. Pojdi, ker je že pozno.«

Mati je stisnila Inji v roko kos kruha in slanine. »Vem, da si lačen,« je dejala. »Toda nimam večerje. Použij to medpotoma . . . V nedeljo jutraj pa pridi . . .«

Inja je odšel od doma. Šel je po poti naglo, in samo koncem ulice se je ustavil in je pogledal nazaj. Lepo je svetilo razsvetljeno okence domače hiše v temno ulico; toda Inja ni videl nikogar. V srcu se mu je dvigalo nekaj mehkega, da so mu postale oči spet rosne. Šinil je z rokavom preko obraza, pa je izpregovoril skoro na glas: »Oj z Bogom, domača hišica! Užalil sem te s svojim vedenjem. Toda ne bo več takó. Prvič in zadnjič . . . Z Bogom, rodna hišica . . .«

Naglo se je Inja obrnil in je šel skozi tiho, spečo vas, ki so jo zlatili mesečni žarkí. Onkraj vasi je pa krenil preko proda in se je bližal mračnim skalam. Tedaj pa mu je prišla nasproti temna postava, ki je godrnjala sama s sabo. Inja jo je takoj spoznal. Bil je Slivarjev Blaž. Poln koš je nosil na hrbtu, da se je kar upogibal.

»Oj, stric Blaž!« ga je pozdravil Inja. »Kaj pa vi kolovratite ob tako pozni uri?«

Slivarjev Blaž se je ustavil in je popravil naramnico. »Beštica, glej ga no — ti si, Košutnikov Inja? Da sem se skoro prestrašil . . . I, kaj kolovratim? I, poln koš gob sem nabral. Pridno so jih sadili včerajšnjo noč škratci - bratci. Veš, zanalašč so jih sadili zame. Za pet kronic sem jih nabral. Poglej, kako srečo sem imel . . . Nekaj sem počival tam ob Črni vodi. Pa veš, koga so gnali mimo mene orožniki? Vašega drvarja Lojza in Klemuca. Divji lovci . . . Bog jim daj pamet!«

Inja se je zgenil, ko je slišal te besede. Prestrašil se je, da ga je mraz tresel. A Slivarjev Blaž je že šel naprej. »Bog ti daj srečo, drvarček!« je še zaklical. »Pa poslušaj kaj takole ponoči v Kotu, če kaj gobe sadijo

škratci - bratci. Saj veš, kaj govorijo? Za dobre dobre, za slabe strupene . . . li - ja! . . .»

Posmejäl se je Slivarjev Blaž še enkrat in je izginil med skalami. Inja je šel naglo naprej po kolovozni poti. Jasno je svetil mesec, da je bilo svetlo kakor podnevi. Vseokrog je vladal mir. Le tam sredi proda je šumel glasno gorski potok in se je zaganjal v kamenje. Toda Inje ni bilo strah. Zagledal je že strme snežnike, ki so se dvigali pred njim in so se svetili v mesečnih žarkih. V srcu ni čutil več one silne teže kakor prejšnje dni. Saj je vedel, da so zaprli Lojza; saj je vedel, da ga ne bo zapeljeval Lojz nikoli več. Nobene izkušnjave ne bo zanj več. Pa če tudi pride, Inja jo bo premagal z močnim srcem, in ne stori nikoli več kaj takega, da bi — — O, nikoli več . . .

Inja je pričel teči. Mesec se je že skrila za škrbaste snežnike, ko je dospel do koč. Tema je legla na zagorski svet. Samo vrhove belih gorâ je še objemal mesečni srebrni svit. Oster mraz je zavel nad dolinico; Injo je pričelo zebsti. Tekel je preko trate in se je ustavil ob koči. Neslišno je odprl vrata in se je splazil na pögrad. Trdo so spali drvarji, in nihče ga ni čul . . .

Razveselili so se drvarji, ko so zagledali drugo jutro spet mladega Injo pred sabo. Posebno se je razveselil tega stari Matija. Pobožal je dečka po glavi, pa mu je rekel: »Boga zahvali, da si se izmotal tako srečno. Lahko bi ti bila huda predla; na, pa te je rešil tvoj angel varih . . . Slišiš, Inja! Zapomni si dobro včerajsnji dan! Če pride kdaj izkušnjava, spomni se nesrečnega Lojza. Bog ve, koliko let bo moral zdaj sedeti v ječi . . . Seveda, ti si še mlad in si bil zapeljan. Zato pa te ne bom gledal grdo, ampak te bom imel rad kakor prej . . . Zapomni si to, Inja, in včerajsnji dan!«

In Inja si ga je zapomnil. Živel je potlej lepo in srečno. Dobro se je spominjal vse svoje življenje strašnega brezdnä, nad katerim je stal, ko je poslušal hudobnega Lojza. Kmalu bi bil strmoglavil v prepad nepoštenosti. Toda še o pravem času je stopil k njemu angel varih, pa ga je rešil.

Inja je drvaril še dolgo vrsto let. Služil si je svetle kronice. Lepo oblečeni so hodili njegovi bratci in sestrice ob nedeljah k sveti maši. A najlepše oblečena je bila mala Mimica. Kajti Inja ni štedil denarcev, kadar je bilo treba Mimici novega krilca in nove jopice. Pa je bila ljubezen, velika ljubezen na Košutnikovem domu, da nikjer take.

Hm, pa so spletli nekoč, zlasti Gromčev Janezek je rekel, da si kupi Inja hišo sredi vasi. No, pa so se zmotili vsi, pa najbolj se je zmotil Gromčev Janezek. Inja ni kupil hiše sredi vasi. Samo majhno, čedno hišico si je sezidal na polju, ne daleč od znamenja. Pa živi tam lepo življenje. Pravijo, da dočaka leta rajne Križnikove Mene. A teta Križnikova Mena so umrli, ko so bili stari ravno sto in deset let.

No, če jih učka tudi Košutnikov Inja — tembolje! Pravil bo vsaj dalje norčavi in poniglavi mladini, kako naglo lahko zaide mlad človek, če verjame več lahkoživim sladkačem kot tistim, ki ga hočejo z resnobo obdržati na pravi poti.

Spomini.

(Konec.)

Veliko lepega sem res doživel v tistih mladih dneh. Posebno lepo je bilo pa nekoč, ko smo priredili skupno z gospodom učiteljem majhen izlet. Meseca majnika je bilo. Vse v najbujnejšem cvetju. Dehteli so opojno z rožami potkani travniki, bučno so šumeli gozdovi za vasjo. Ob tistem ljubem času smo hodili otroci bosí in brez sukenj na hrib v šolo. Mnogokrat smo natrgali gredeč kaj lepih cvetk, ki so rastle na travnikih kraj pota, povezali smo jih v šopek in smo ga dali v šoli gospodu učitelju. On se je pa našega darila zmerom razveselil, ker je ljubil cvetice nadvse. Ko smo mu prinesli nekega dne še posebno veliko blagodišečega majniškega blagoslova tako, da je bil cel kateder kar pokrit s šmarnicami in z raznovrstnimi drugimi lepimi cveticami, se je njegov obraz tako sladko nasmehnil kakor še nikdar prej.

»Otroci!« je dejal. »Drugi teden gremo na izlet . . .«

Še bolj se je zasmehljaval njegov obraz; oči so zaplamtele v žarki svetlobi in rahlo so podrhtele ustnice.

»Na Ledranski hrib pojdemo!« smo zaklicali vsi. »Tam je najbolj prijetno . . . In daleč se vidi od tam . . . Prekrasen razgled, da nikjer takega . . .«

Gospod učitelj si je poravnal z razkrečenimi prsti lase na glavi.

»Dobro. Na Ledranski hrib pojdemo.«

Kakor da se je odprl pred nami raj, smo zavriskali vsi hkrati od nepopisnega veselja, ki se nas je tedaj polastilo . . .

Ko je prišel drugi teden, smo se zbrali otroci že za hladnega, svežega jutra pred šolskim poslopjem in smo nestrpno pričakovali gospoda učitelja. Kmalu se je zasvetil izza ovinka med drevjem širok bel slamnik in koj nato se je prikazal popolnoma gospod učitelj s tenko srebrnookovano palico v roki. S prožnim poskočnim korakom je prihitel k nam in je na naše pozdrave tudi sam gromko odzdravil. Šli smo v šolsko sobo, kjer smo se natanko pomenili, kod da bomo hodili. Mnogo trušča je bilo treba, da je bilo vse v redu.

»Sedaj pa hajd, fantje!« je rekel končno gospod učitelj in si je poveznil z urno roko beli slamnik na glavo.

Hrupoma smo odhiteli iz sobe na cesto.

»Le počasi! Se nikomur ne mudi!« je miril gospod učitelj smehljaje in je zamahoval prijetno s svojo palico po zraku.

Na cesti smo se postavili v pare in smo se napotili zložno in počasno v hrib. Gospod učitelj, Juševarjev Francelj in jaz smo stopali zadaj.

Zdrav, svež zrak nam je pihljaj v razgreta lica. Prelepo majniško jutro je bilo. Solnca še ni bilo izza hribov na izhodu. Komaj da je trepetalo nekaj plašnih žarkov za gorami . . .

Lahek nam je bil korak, lahke so bile naše misli. Svobodno smo dihalo iz mladih prsi, kakor da smo se bili napotili obljubljeni deželi sami nasproti.

»Prijetna je pot na Ledranski hrib,« je rekel gospod učitelj s poudarkom. »Tudi bomo kmalu na vrhu — še dobre pol ure, pa bo konec našemu veselemu romanju . . .«

Pot nas je vodila zdaj preko bisernega travnika, zdaj skozi šumen gozdič. Tanke jelke in vitke breze so se vrstile na vsaki strani steze, koder smo stopali. Gospod učitelj je potegnil iz žepa lep, nov daljnogled in je opazoval z zanimanjem gibčno veverico, ki je švignila preko steze na visoko smreko in počenila na raskavo vejo. Dolgo je gledal živahno živalco skozi daljnogled, nato ga je pa spravil nazaj v žep.

Ni preteklo mnogo časa, da smo prišli na vrh Ledranskega hriba. Oddahnili smo se. Gospod učitelj si je snel z glave beli slamnik in si obrisal z robcem potno čelo. Tedaj se je posvetilo žarko za gorami; v zlatih pramenih je zagorelo na nebu toplo solnce majniško . . .

Kakor očarani smo stali na hribu in strmeli podse v dolino. Navpik pod nami, globoko spodaj, bela vas; okna so se lesketala v zlatih solnčnih žarkih; iz vasi se je vila preko sočnih travnikov kakor srebrn pas široka, prašna cesta; kraj ceste na eni, kraj bučnih gozdov na drugi strani je skrivnostno šumela bistra Zapota. Zunaj vasi so stali vinorodni griči kakor temna straža; pod njimi, na zložnem bregu, so se lesketale v solncu svetle kose zgodnjih koscev; velika tepka je razprostirala tamkaj svoje košate veje v zrak; v senci te tepke pa so vpili otroci in se igrali.

Gospod učitelj je vzel iz žepa daljnogled in je gledal v dolino . . . Tudi jaz sem gledal v dolino in na temne, mogočne hribe naokrog. Takrat, v tistem trenutku, ko je gorela pred nami vas v solncu, ko je sijalo solnce na nas mlade ljudi na hribu, — takrat mi je bilo, da bi zavrnil iz močnih prsi, da bi razprostrl roke in objel ves ta prelepi svet . . .

O mladost, o presrečna mlada leta! Kakor izgine na daljnem morju svetla barka v nerazločno meglo in se nikdar več ne prikaže, tako je minulo vse to. Samo spomini so še ostali. Nič kot spomini.

Cvetinomirski.

KLAS IN SLAK.

(Basen. — Bogumil Gorenjko.)

Solnce je prizvalo iz tal vitek klas. Vitek, a močan, pripravljen kljubovati vihri in sapi. Kadar je zapihala burja, se je zamajal klas; zanihal je na desno, zanihal na levo, a zlomil se ni. Kvišku je hrepenel, kvišku je hotel k solncu, ki ga je priklicalo iz tal.

Poleg klasu je pa rasel slak, slaboten in nebogljjen. Kakor bolno dete se je plazil po tleh, kakor dete, ki ne more stati in ne more hoditi.

A tako rad bi se bil dvignil tudi slak k solncu; tako rad bi se bil uspel tudi on kvišku, da bi bil videl to pisano trato, kot jo je videl klas; da bi se grel na solncu kot klas — a prikovan je bil na tla, priklenjen na zemljo!

In videl ga je klas, tako ponižanega ga je videl, in smilil se mu je in mu je rekel: »Slak, popni se po meni! Dovolj sem močan, okleni se me, in tudi ti boš videl solnce in tudi ti boš videl pisano trato!«

Ves hvaležen, a malo boječe, skoraj ne verujoč besedi, se je oklenil slak svojega soseda. Tako se oklene prijatelj prijatelja v tesni in težki uri. Oklenil se ga je in se je ovil po njem, in tudi on je videl solnce in pisano trato.

Iz hvaležnosti je pa ovenčal slak celo steblo klasovo z belim vencem cvetov. Kakor zvončki, beli srebrni zvončki, so bili ti cvetovi. Oznanjali so zahvalo slakovo do dobrega klasa. In kadar je zavihrala burja, se ni bilo nič teže boriti z njo. Lažja je bila borba, ker sta se borila z njo dva; združena v požrtvovalni ljubezni ob uri boja!

NAŠ LOVEC.

Jože Plot.

Poradežev Šimen je bil dober človek. Vedno so se smehljale njegove stare ustne, nikdar in nikomur ni zameril žale besede. Tri doline naokrog so ga gotovo poznale, a svoj ugled si je pridobil vsled svoje velike lovske slave in časti. Lovec je bil naš Poradežev Šimen — in še kakšen! Vso zverjad in zalego, ki je strašila po naši okolici, je krotil Šimen s svojo staro puško. Kune, dehorji in lisice, ki delajo toliko preglavice in smrtnih nevarnosti kurjemu svetu, in še več skrbi pridnim, varčnim gospodinjam, so imele pred njim rešpekt, da je bilo veselje. Kadar se je pokazal Šimen — ali bolje rečeno, njegova mogočna puška na straži, se ni upala priti v bližino nobena zverina, in vsaj za nekaj časa je bilo tako sklenjeno, oziroma po Šimnovem posredovanju prisiljeno prijateljsko premirje med divjim roparskim in miroljubnim kurjim svetom. Ljudje so pravili, da se je zverjad ob Šimnovem prihodu že oddaleč poskrila. Znal se je pa ta mož tudi dobro postaviti pri svojem opravilu. Zleknil se je v najpripravnejši grm, kakorhitro je prišel na sled kakemu štirinogatemu tatu. Puško vedno pripravljeno na strel — gorje ti, prekanjeni lisjak! Ob takih trenutkih mož ni poznal šale, gledal je kruto in odločno kakor sodnik.

»Čakaj, zvití bratec,« je mrmral, »ti že pokažem, kaj je tvoje in kaj ni.«

Navadno taki lovski pohodi in taka pričakovanja iz zasede niso bila brez uspeha. Skoro vsakikrat je uničil pregrešno življenje kaki zverini, ki se je v svoji neoprezni požrešnosti preveč približala svojemu tatinskemu cilju. Šimen je imel pa tudi veselje za to dobro delo, ki je bilo v občni blagor gospodinj po vsej fari. Brez godrnjanja in nestrpnosti je čakal često po cele ure v svojem skrivališču, da zaloti novega nepridiprava, ki so ga imele gospodinje posebno na piki in so ga zato priporočile Šimnovi dvocevki. Seveda, velikokrat se pa tudi niso uresničile pobožne želje in priporočila skrbljivih gospodinj. Včasih je bila pač prekanjenost živali le večja ko vsa človeška pravicoljubnost. Ob takih prilikah se je moral Šimen vrniti prazen domov, hudomušneži so ga dražili:

»Seveda, ko si spal v grmovju, mesto da bi stražil...« Pa so vsi vedeli, da Šimen ni spal, ampak je imel le takozvano lovsko smolo. Zato se pa Šimen nikdar ni razjezil, ampak se samo zasmehljaj in menil zadovoljno:

»No, in ta kurji tat se je potem najbrž zbal mojega smrčanja, ker gotovo dreto vlečem.« —

Enkrat je pa ustrelil Šimen jako lepega lisjaka, ki je imel na vesti že veliko mladih petelinčkov. Privlekel ga je mrtvega k Štancarjevim v hišo, ravno ko so povečerjali.

»No, mama, kaj bo to-le?« je vprašal in se muzal, ko je vršel žival sredi izbe na tla.

»O moj jojmene — lisica!« se je prva začudila Micka, ki je sedela najbliže vrat. Potem so pa prileteli vsi od mize gledat zverino in se čudili.

»Kaj, lisica! To vam je pravi lisjak, vam rečem,« je poudaril Šimen.

»Dobro si naredil, Šimen! Hude skrbi si nas rešil,« ga je pohvalila mati Štancarica.

Žival je bila res čez mero velika, posebno, ko je ležala zleknjena na tleh s svojim dolgim, košatim repom. Mali Janezek, bi bil žival najrajši zajahal, a se je še vedno nekoliko bal, da bi ga ne ugriznila.

»Ta se ne bo več mastil s kuretino,« je menil zadovoljno Šimen.

Gospodinja mu je prinesla v znak hvaležnosti merico vina in ruto pšena.

»Na, to vzemi za plačilo! Res, Šimen, dobro si naredil,« Tako dobro se je materi zdelo, ko se je znebila tihotapskega škodljivca. Taka je torej zgodovina lovske časti Šimnove. A na stara leta je izgubil mož precej na svojem ugledu. Začele so mu oči pešati, tako da je vsled svojega slabega vida često prav nerodno streljal. Nagajivci, ki jih nikjer ne manjka, so rekli, da preveč meri, ko strelja, in najporednejši so si dovolili celo opombo, češ da se ga vsa zverjad boji, ker tako križem gleda pri streljanju, in da zato noče priti nobena na izpregled. Seveda, nekaj resnice je že moralo biti na tem. Tista »lovska smola« namreč je postala pri našem Šimnu skoro nenadno zelo običajna, ali če hočemo lepše reči: nekdanji lepi, gotovi uspehi, ki so bili pri njem takorekoč navadni, so postali jako nenavadni.

Posebno eno veselo dogodbico iz njegovega lovskega življenja so ljudje radi pripovedovali, seveda ne vpričo njega, ker niso hoteli žaliti vnetega lovca. To je bilo pa tako-le:

Pri Gašparetu so imeli starega psa, ubogo ščene, ki je bilo že napol slepo in vse pohabljeno. Poklicali so torej slavnoznanege lovca, Porađeževega Šimna.

»Čuj, Šimen,« je rekel hišni gospodar, »tega-le reveža boš spravil na oni svet. Dve dvojaji dobiš, če storiš to dobro delo. Samo glej, da takoj prvič lepo zadeneš. Žival ne sme trpeti.«

Šimen je parkrat krepko potegnil iz svojega ljubega vivčka, potem je šel radevolje po puško.

»Najprvo ga kam privežimo,« je presodil položaj. Privezali so psa z vrvjo na drog ob skladovnici drv. Šimen je prijel za dvocevko in se vstopil do dvajset korakov od živali.

»Stare so že moje oči,« je rekel in si mencial oči, »vedno iznova jih moram naravnnavati in vaditi na puško.«

Dolgo je meril. Sprožil je in zadel — vrv. Pes, prestrašen po strelu, je cvileč in lajajoč planil po cesti.

»Šimen, to si pa slabo naredil,« so vsi bušili v smeh.

Šimen je bil res precej v zadregi. Pa je kmalu potolažil gospodarja in druge okoli stoječe ter rekel:

»Je še bolje, da živi.«

A psu ni bilo usojeno življenje. Še tisti dan ga je povozil neki voz, ki se mu je zatekel pod kolesa.

»Kajne, Šimen,« je dejal dobrodušni Gašpare, »volja je bila dobra, meso pa slabo.«

Dal je pa staremu lovcu vseeno radi njegove »dobre volje« obljubljeni dvojači.

»Moja mera se že dopolnjuje,« je menil Poradež in se odpravil nekoliko nevoljen domov.

Par tednov pozneje se je pa dogodilo, da je imel stari lovec pri izvrševanju svojega poklica spet »pošteno smolo«, ki je dala pozneje mnogo opravka obrekljivim jezikom.

V našo vas se je namreč spet priklatal neki strah, ki je jako pridno tihotapil med perutnino. To pot se je pa spravila žival tudi nad gnezda. Mati Štancarica je bila vsa iz sebe. Tožila je, da ji je v par nočeh zmanjkalo dvoje jarčk in čez trideset jajc. Priletela je k Poradežu.

»Za božjo voljo, Šimen,« je prosila, »za gotovo pridi, ti boš brez dvoma napravil konec tej roparski nesnagi.«

Šimen se je nekaj časa obotavljal in se izgovarjal radi starih oči, a stara lovska narav je kmalu v njem premagala vse pomisleke in ugovore.

»Kaj se boš branil!« ga je bodrila Štancarica. »Saj vemo vsi, da si ti najbolj vajen takih opravkov.«

In Šimen je šel. Ko se je zvečerilo, se je že prikazal s puško pod Štancarjevo šupo. V šupi je bilo skritih večina gnezd, in zraven šupe so spale kokoši na svojih gredeh. Sedel je Šimen na bližnjo klado v skritem, temnem kotu, kamor niso mogli prodreti lunini žarki. Tam se je naslonil na puško in prežal z vidom in sluhom na vse strani. Čakal je dolgo, dolgo. Pri Štancarjevih so se že davno spravili vsi k počitku, rdeče luči po vaških oknih so že vse pogasile. A roparice ni bilo od nikoder.

Lepa, svetla in mirna noč je bila. Šimnu ni bilo dolgčas, tudi dremalo se mu ni. Saj si je od časa do časa s tobakovim dimom preganjal zaspane slabosti. Premišljeval je svoje življenje, v duhu preživljal še enkrat svoje lovske dni in ob takih živih spominih, ob takih napetih predstavah se mu ni moglo dolgočasiti. Vajen samote, je bil najrajši samotен. Minula je polnoč, bližalo se je jutro — o kaki lisici pa še vedno ne duha, ne sluha.

»Žival voha,« je pomislil Šimen, »kakor nalašč ne pride.«

A to ga ni omalodušilo; kot star lovec se je bil privadil potrpežljivosti. Na vzhodu se je bilo medtem že razsvetlilo, kosci so vstajali in vriskali jutru v pozdrav. Takrat se je nekaj hitro in oprezno splazilo ob meji nad kozolcem. Šimen je razločil natanko s svojimi starimi očmi, da je bila lisica. Pripravil je puško in se naravnal na strel. V grmovju je lahko zalomastilo in zašumelo, žival je skočila prek poti proti šupi.

»Sem te vendar-le pričakal,« se je razveselil Šimen in se je še bolj stisnil v skrivališču. Vrata v šupo so bila napol odprta, tako da se je mogla žival brez vseh težav priplaziti proti gredem, kjer je bil skrit

Šimen. Mož si je hotel na vsak način zagotoviti uspeh. V šupi je bilo še temno, a slišalo se je dobro, kako je zalomastilo po listju in slami s počasnimi, opreznimi stopinjami. Vrhu kupa slame se je ta hip nekaj zgenilo — Šimen je pritisnil na petelina. Pok! je zagrmelo po šupi. Gori na slami je zakrililo nekaj s perutnicami, Šimen je razložil, kakor da je zavpila kura z napol zadušenim glasom.

»Vražja zverjad,« je pomislil Šimen. »Je že davila?«

Hitro se je skobacal po listju, da pogleda, kaj je. Vrhu kupa je ležala na gnezdu ustreljena kura.

»Glej ga šmenta!« se je začudil Šimen ves osužel, ko je videl, kako ga je ukanila lisica. Sam ni vedel nad kom bi se zjezil, ali nad sabo ali nad lisjakom, ki je medtem že brez sledu odnesel zdravo kožo. Ko se je načudil temu neprijetnemu iznenadenju, je pobral ustreljeno kokoš in jo je nesel iz šupe.

Medtem so bili ljudje že vstali. Ko je Štancarica začula strel, je takoj prihitela na dvorišče. A ko je videla Šimna, kaj nese, je sredi poti obstala.

»Pečenko boste imeli,« je dejal Šimen v precejšnji zadregi. »Ta neumna kokoš je bila vso noč gori na gnezdu. Menda vali.«

Skoro osramočen je Šimen povedal vso zgodbo. Štancarica ni pokazala nikake nevolje.

»Kajne, Šimen, star si že,« je dejala in vzela kokoš. »Sicer je pa vseeno bolje, kakor da bi jo vzela lisica. Kokoš je svojega denarja vredna.«

»Toda škoda je je, škoda,« je pomomljal žalostno Šimen. »Ne zameri!«

Gospodinja ga je peljala v kašto in mu je naložila v ruto pšena. Šimen se je nekoliko branil, češ da ni zaslužil, potem pa je vseeno vzela.

»Nikar ne zamerite, saj veste, Šimen je star, in stare oči niso več za lovca,« je rekel in se opravičeval, ko se je poslavljal. Potem je pa žalosten odšel v dolino proti svoji kajži.

Tisti dan je Poradežev Šimen sklenil, da spravi za zmerom puško v kot in prepusti lovski poklic mlajšim, spretnejšim naslednikom. Potlej ga res ni pregovoril ne Peter ne Pavel na lov. Pozabil je Šimen na kune in lisice in na vso zverjad. Kadar je pa kdo kaj sitnaril, ga je pa kratko zavrnil:

»Moriya ni za nedolžna in za nadložna leta.«

DEKLAMOVANKE.

11. Kruhek sirot.

- Na visoki gori
so zeleni boršti,
v teh zelenih borštih
čudo se godi.
- Šel je davi Mate —
na ramah sekiro —
gori v tristoletne
šume sekati bor.
- Star je, star že Mate —
starec rad premisslja —
Mate je premissljal,
kar zdaj misli vsak.
- Hudo je na svetu —
ali tisočero
hudo je prineslo
vojskino gorjé — — —
- Tak je mislil Mate.
Žalosten je stopal
skozi tihe šume,
da poseka bor.
- Vrh zelene gore,
tam postal je starec
— ali čudo bajno!
kaj bi to biló?
- Trikrat ves začuden
si oči pomane,
trikrat tja pogleda —
kdo bi to verjel?
- Pod mogočnim borom —
oh, pod grmom hlebček
ljubljenega pogačka
v travi skrit leži — —
- Na zelenih vejah
pa sedijo ptičke,
stražijo pogačko
drobne ptičke tri — —
- Trikrat stari Mate
si oči pomane,
trikrat tja pogleda,
če ni sanja to?
- Spomni se besede,
spomni let minulih:
čudno pesem dedek
včasih peli so — — —
- Kadar vojska pride,
lakota jo spremi,
takrat bodo solzne
vse sirotice.
- Takrat bo živela
deklica uboga,
reva najbolj bedna
žalostnih sirot.
- Brez očeta, mame —
oče so na vojski,
mama pa predobra
ji umrli so — —
- Takrat bodo vstale
v gozdih drobne ptičke,
mladi bodo revni
vse pomagat šle.
- Po vsem širnem svetu,
po vseh poljih, njivah
zrna izgubljena
bodo šle iskat.
- In pšenična zrna
s kljunčki bodo trle,
mokico kot snežec
iz njih delale.
- Kruhek zamesile
bodo dobre ptičke,
solnček jim pa spekel
bo pogačico.
- Na zeleni gori,
pod zelenim grmom
bodo beli hlebčki
skriti v travici.
- Takrat pride v goro
žalostna sirotka,
našla bo pogačko,
hvalila Boga — —
- Spomnil se je Mate
dedka stare pesmi,
— pesem je resnica —
tisti čas je zdaj!
- Pa ni sekal bora
Mate v tisti gori,
da ne zmoti ptičic,
varihinj sirot.
- Tiho šel je dalje,
lačen, star in truden,
ves vesel, da revšet
Bog ne zapusti.

Jože Plot.

12. Otrok in roža.

(Dvogovor.)

Oj roža, rdeča roža,
kdo tvoja lica boža,
da tak lepó žariš
čez ves zeleni vrt?

»Ne veš, da kralj bogat
mi v dar poslal je svoj škrlat?
Ne veš, kdo ta je kralj?
Aj, zlato solnčece!

Ob jutru, ko je vstalo,
iz dalje je poslalo
svoj prvi žarek meni
na rožni vrt v pozdrav.

Na večer, ko umrlo
nad goro je, ozrlo
se z žarkom še krvavim
je name zadnjikrat.

Od žarkov teh blestečih
kri svojih lic žarečih
imam v spomin. Ah, dobro
je zlato solnčece —!»

Oj roža, roža rdeča,
kje pa sladko dišeča
mazila si dobila,
da vonjaš tak sladko?

»Kraljica, tetka moja,
je zame brez pokoja
v skrbeh — — Poznaš li tetko,
prijetno sapico?

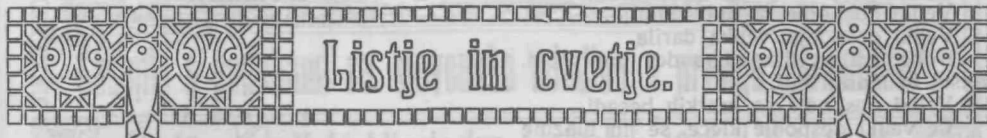
Iz daljnih, daljnih krajev,
iz daljnih, daljnih gajev
mi v čašicah poslala
presladkih je dišav — — —«

Oj roža, prav tako!
Samó še to povej: Kedó
z bodicami ti je posul
vse tvoje stebelce?

»Še to vprašuješ? Vrh neba
je dobri Oče moj doma,
ta me pred kruto je roko
zavaroval ubožico.

Prišli trije so angelci
prinesli trnov v kanglici,
z bodicami zaščitili
so moj krvavi cvet.«

Jože Plot.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Gos.

Tudi gosi včasih na ledu izpodrkné.
Gorje gosi, ki zaupa lisici.
Kjer pije ena gos, tam pijo vse druge.
Trebá prej ujeti gos, preden se speče.
Gos je slednjič gola, če se dolgo skube.
Če da gos vsakemu eno pero, mora
zmrzniiti. — Če goski vsakdo izpulí eno pero,
bo kmalu gola. (Opomin, da je treba previd-
nosti pri deljenju dobrot in pri gospodarstvu.)
Če gosi gagajo, molči slavec.
Gos se v nobeni šoli ne izučí za orla. —
Gos ne postane labud, če še tako izteguje
vrat.

Krotka goska, huda gos.
Gos ne popusti gaganja in plavanja.
(Težko je pópustiti prirojene lastnosti.)
Če gosi tudi ne vidiš, pa jo slišiš.
Kjer so gosi, tam je tudi potok.

Reki: To se pravi, gos zagrabití za
vrat.

Gos še ni pečena. (Reč še ni dogotov-
ljena.)

Gos podkovati.
Gos učí labuda peti.
Gosi krasti, pa čreva darovati ubožcem.
Gosi se ti na ulici smejejo.
Pusti, naj gosi gagajo!
Neumna goska!
Zakaj gosi bose hodijo? (Šaljiv odgovor
na vprašanje, zakaj je nekaj tako in tako.)
V gosjem koraku (drug za drugim).

Gosenica.

Iz gosenice nastane metulj.
Kogar je kača pičila, se boji gosenice.
Zavoljo gosenic ni treba posekati dre-
vesa.

Gosenice je treba pokončati v gnezdu.

Gospod.

Kakršen gospod, taka čast.
Kakršen gospod, takov sluga. — Dober
gospod, dober sluga. — Kdor hoče poznati
gospoda, naj pogleda hlapca.

Najboljši gospod bi bil lahko še boljši.
Tisti ima navadno najslabšega gospoda,
ki je sam svoj gospod.

Gospod, ki ima veliko služabnikov, ima
veliko sovražnikov.

Boljša dva prevzetna gospoda kakor dva
prevzetna hlapca.

Ubog gospod, ki ga sluga vlada. — Slab
gospod, ki se mora bati svojega služabnika.

Slab gospod, ki ne ve, kako se počuti
njegov sluga.

Ni hujšega gospoda od onega, ki je bil
poprej sluga.

Kdor služi dobrega gospoda, dobi dobro
plačilo.

Kdor hoče dvema gospodoma služiti, ne
služi nobenemu prav.

Kdor služi dvema gospodoma, ga pri
enem zebe, pri drugem je lačen.

Če je gospod kratkoviden, je sluga celo
slep.

Če gospod žaluje, sluga tudi joka. —
Če ima gospod nahod, družina kiha.

Če gospodje pijo, so tudi sluge žejni.

Kar je gospodu prav, je tudi hlapcu všeč.
Gosposka služba je z graham posuta.
(Ni vedno lahka in prijetna.)

Vsak je gospod v svoji hiši.

Z gospodovim jezikom ne smeš svojega meriti. (Gospod sme marsikaj reči, kar si ne upa navaden človek.)

Gospodje govore oblastno.

Gospodova prošnja je zapoved.

Kamor gospod veli, mora sluga iti. — Gospod veli, sluga mora.

Dobro je, da imajo gospodje tudi Gospoda v nebesih.

Gospod mora biti dobrim ščit, slabim kladivo.

Tisti je gospod, ki zna sam sebi zapovedovati.

Velik gospod velik strah naredi, pa tudi veliko oprosti.

Z velikimi gospodi ni varno igrati, še manj jim posojevati.

Pri velikih gospodih je treba malo govoriti. — Pred velikimi gospodi molči ali pa hvali:

Velike gospode je nevarno razžaliti.

Veliki gospodje se tudi zmotijo.

Veliki gospodje, velika darila.

Kdor hvali velike gospode, jim pravi, kakšni bi morali biti.

Veliki gospodje so kratkih besedi.

Če veliki gospodje kleče, se jim blazine podlože.

Nov gospod, nova pravica.

Kmet gospoda redi.

Kmet z roko, gospod z glavo.

Svoja roka, svoj gospod.

Leži kakor gospod, vstane kakor berač.

Ti gospod, jaz gospod, kdo bo pa krave pasel. — Ti gospod, jaz gospod, hlapec kdo?

Kdor Gospoda povekšuje, povzdiguje sebe. (Blagoslov Gospodov mu pomaga do boljših razmer.)

Reki: Na gospodov vrt je zašel. (Gospodski se hoče nositi.)

Sam svoj gospod biti.

Ima že gospoda v glavi. (Če mladič noče slušati, ali če se hoče preprost človek imenitno postavljati.)

Je velik gospod, a nima kaj jesti.

Mora plesati, kakor mu gospod gode.

Je v Gospodu zaspal. (Umril je.)

Kratkočasnice.

V šoli so pisali prosto nalogo »O koristnosti velikih rek«. Francek je že veliko napisal. Ker se mu pa zdi le še premalo, zapiše še to-le: »Slednjič imajo velike reke še tudi to korist, da, če se kdo utopi, mu gredo lahko s čolničkom na pomoč; v majlem potoku pa to ni mogoče.«

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5.20 K za pol leta 2.60 K. — Uredništvo in upravnništvo Pred škofijo št. 9 v Ljubljani.

Izdaja društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Mlade misli. Majhna deklica je prvi-krat videla že popoldne mesec na nebu. Začudi se: »Mesec pa gotovo misli, da je že zvečer.«

Vprašanje in odgovor. Gospod advokatu: »Saj samo za vprašanje nič ne računite?« — Advokat: »Za vprašanje nič, pač pa za odgovor!«

Resnice in bodice.

Trosi Maksimov.

10.

Kjer se dosti govori,
tam prav malo se stori.

11.

Rad ne družijo se z bedaki,
ker so dostikrat — divjaki.

Demant.

(Priobčil A. Savelj.)

a
a a a
a a a a a
a a a a a a a
a a b d d e e e e e
e e g i i i j j j k k
k k k l l l n n n n n n n o
o o o o o o o o p r r
r r r r s s s s s s
t t t t t t v
v v v v v
v v v
z

Besede značijo: 1. soglasnik; 2. žensko krstno ime; 3. prostor, kjer so se vršile pri Rimljanih igre; 4. ptica roparica; 5. mesto v Rusiji; 6. ruska vojna luka; 7. — — —; 8. gora v Karpatih; 9. pogorje na Koroškem; 10. sled za vozom; 11. godalo za prosjake; 12. reka na Tirolskem; 13. samoglasnik.

Razvrstite te črke tako, da se bo navpik in naposev po sredi čital zgodovinski dogodek sedanjega časa!

Šaljivo vprašanje.

(Priobčil Internus.)

Kako najlaže obvaruješ, da se ti črevelj ne pošvedra?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)